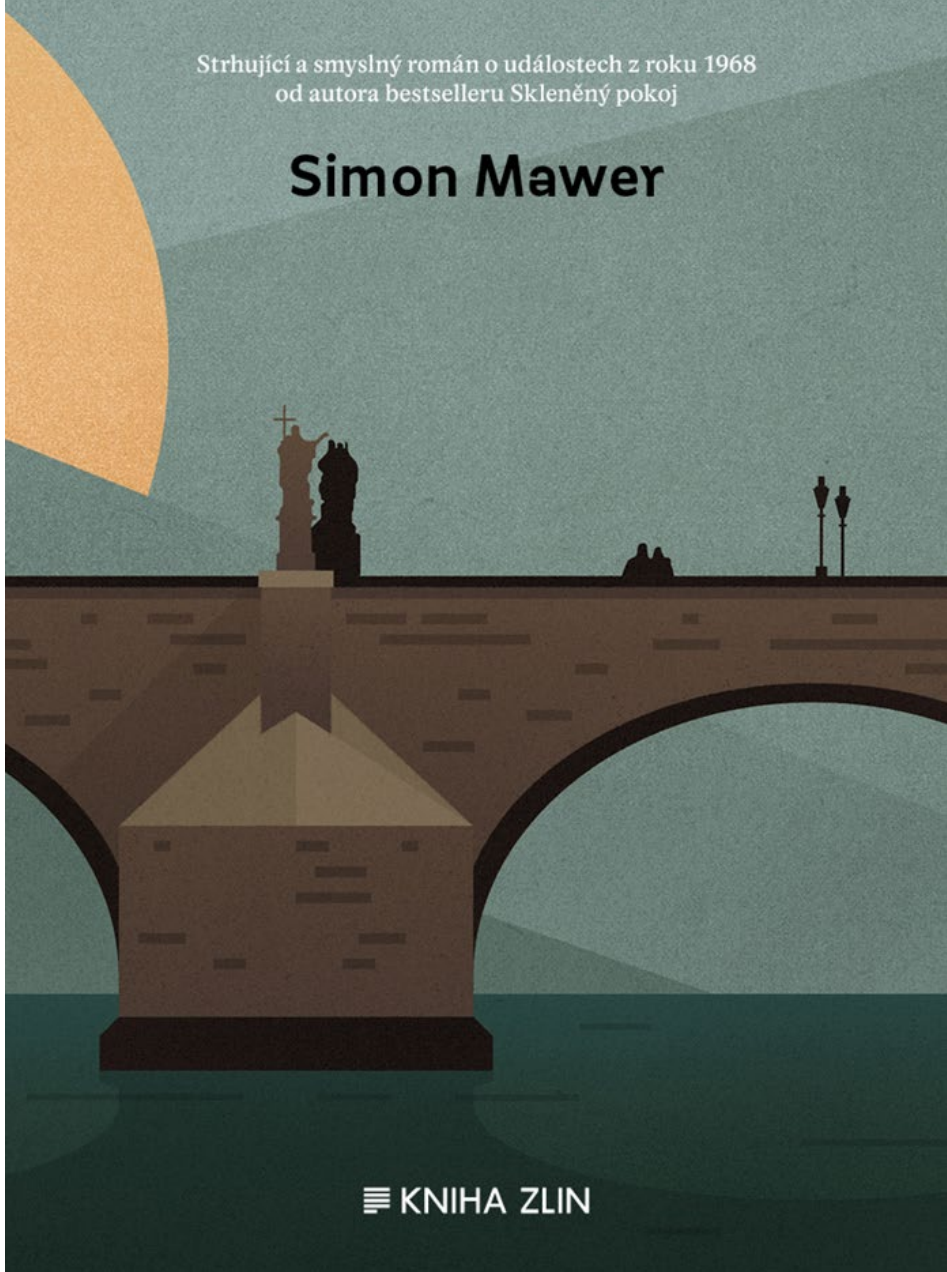

Pražské jaro

Strhující a smyslný román o událostech z roku 1968
od autora bestselleru Skleněný pokoj

Simon Mawer

Pražské jaro

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

≡ KNIHA ZLIN

Simon Mawer
Pražské jaro – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

FLEET

Simon Mawer
Pražské jaro

Pražské jaro

Simon Mawer

V překladu Lukáše Nováka

≡ KNIHA ZLIN

I

1

Celé to začalo v hospodě. V případě cestovatelských plánů nic neobvyklého: Phileas Fogg zahájil svou cestu kolem světa v londýnském Reformním klubu. James Borthwick ovšem nebyl Phileas Fogg a tahle hospoda ani vzdáleně nepřipomínala elegantní klub. Ostatně ani cesta, na kterou se chystal, neměla vést kolem světa, ačkoliv takovou věc by v té době člověk zvládl za méně než osmdesát hodin a ani jedinkrát by přitom nemusel vytáhnout paty z letadla či letiště. Takže hospoda, studentská knajpa plná halekání, smíchu a politých stolů, kde stěny zdobí fotografie osmiveslic, strop autogramy veslařů a ragbistů a nad barem visí skutečné veslo. Zkrátka jeden z těch typických „pubů“, kam o prázdninách vstupují dychtiví turisté v bláhové naději, že tam zažijí mytickou a neopakovatelnou atmosféru oxfordského studentského života, ale najdou tam jen neochotnou obsluhu, teplé pivo a studený masový koláč.

„A dáva to podle tebe vůbec nějaký smysl?“ zeptal se James, když si na okamžik dodal odvahy. Nakláněl se přes kulatý stůlek k poněkud bohémsky vyhlížející dívce, aby se v tom hluku slyšeli. Byl nervózní, jen málokdy se mu poštěstilo dostat se do blízkosti někoho takového jako Eleanor a nerad by ji

odradil závanem pivního dechu. Ještě k tomu, proč to nepříznat, pocházeli každý z opačného konce oxfordského spektra. Ona studovala angličtinu, on přírodní vědy. Ona byla v druháku, on byl na univerzitě úplný zelenáč. Navzdory jejímu neupravenému zevnějšku bylo navíc patrné, že Eleanor stojí ve společenské hierarchii o pár příček výš než James, stačilo, aby promluvila. Jak precizně nasazovala všechna ta *té a el*, jak pečlivě tvarovala samohlásky! James mluvil s přízvukem odkudsi ze severu, kdežto v jejím rezonovalo *hrabství*. Jedno které, možná dokonce přímo Oxford, i když oxfordská angličtina s tím svým afektovaným vrkáním už byla pasé. Nejpodstatnějším rozdílem mezi nimi však nebyl přízvuk ani společenská třída, ale prostý fakt, že on byl muž, a tedy jeden z mnoha, zatímco ona byla žena, v univerzitním prostředí úkaz vzácný, asi jako jeptiška v mužském klášteře. Možná je to překvapující, vždyť ženy dnes díky vyšší inteligenci a pílí muže na univerzitách přecházejí, ale tehdy to tak bylo: spousta mužů, jen pár žen. Navíc si žili každý tak trochu ve svém světě, a to z prostého administrativního důvodu: univerzitní koleje tehdy ještě nebyly koedukační. Eleanor tedy studovala na koleji, která ležela až za mostem na konci High Street. Kousek od středověké vznešenosti koleje Magdalen se tam krčí mnohem méně vznešené – a mnohem mladší – budovy koleje svaté Hildy. Sem se turisté vůbec neobtěžují. To James bydlel v renesanční nádheře jedné z nejstarších oxfordských kolejí, kde turisté obtěžují neustále.

Vzhledem k tomu, z jak rozdílných světů pocházeli, mohli snadno jeden druhého v oxfordském mikrosvětě bez povšimnutí minout; nebyť jedné z těch šťastných náhod, jež k univerzitnímu životu patří: hráli spolu ve studentském divadelním představení.

„Jasně že to smysl nedává, tedy aspoň ne *tak, jak ty to myslíš*,“ odvětila Eleanor a James si marně lámal hlavu nad tím, jak to vlastně myslel a také jaký smysl by to mohlo dávat jakkoliv jinak. Místo aby Eleanor jeho pochybnosti rozptýlila, podařilo se jí ho ještě víc zmást, to bylo pro studenty huma-

nitních oborů příznačné. Řeč byla o hře, v níž oba účinkovali, kterou nacvičovali během řady poněkud rozpačitých zkoušek na koleji a teď, krátce před premiérou, na jevišti divadla kdesi na Walton Street. Ona v ní představovala postiženou ženu, on přihlouplého mladíka, který ji v dětském kočárku musel vozit po značně omezeném světě dramatikovy imaginace. Tahle podivná dvojice se snažila najít cestu do města zvaného Tar. Proč tam vůbec chtěli, nebylo zřejmé. Takový odvar z Becketta, napadlo Jamese, ale podobná slova byla tvář v tvář někomu, kdo studuje angličtinu, nebezpečná, zvláště pokud vaší specializací byly přírodní vědy.

„Asi ne,“ odpověděl tedy pro jistotu dost neurčitě James.
„Dáš si další pivo?“

„Ještě jsem nedopila tohle.“

„Aha.“

Kouřila. James nekouřil, nechutnalo mu to, ale ona kouřila, balila si vlastní cigarety, protože... proč vlastně? Vážně jí chutnaly víc než ty kupované? Nebo se tím snažila přiblížit pracující třídě, kterou pořád tak opěvovala? Jamese napadaly v souvislosti s Eleanor i další otázky. Kouřila i trávu? Dala si někdy marjáнку, jointa, špeka nebo jak se tomu správně říkalo? A ještě mnohem víc ho zajímala jiná věc: byla její ústa cítit po cigaretách? Otázka nesmírně znepokojivá, stejně znepokojivá jako ta ústa sama. Plná, s poněkud předsunutým horním rtem. A velmi červená. Taková neanglická. Rád by je políbil, blesklo mu hlavou, zatímco přemýšlel, co dalšího říct. Rád by je políbil, ať už chutnají po cigaretách, nebo ne.

„Tak co přesně hledají? Myslím Fando a Lis?“

„Přesně nic.“

„No jasně. Tak co *přibližně* hledají?“

To ji rozesmálo. Dokázala se smát krásně. Měla navzdory cigaretám velmi bílé zuby a vnitřek úst korálově růžový. S tím kontrastovala její bledá pokožka a koudel plavých vlasů. Nikomu by to nepřiznal, ale stačilo, aby s ní seděl u stolu a díval se, jak se směje, a už cítil tepání rodící se erekce.

„Ty jsi ale vtipálek,“ řekla, čímž afrodiziakální účinky svého smíchu ještě zintenzivnila.

„Podle mě naplnění,“ zauvažoval James.

„Jak to proboha myslíš, *naplnění*? To je hrozně vágní pojem. Já myslela, že vy přírodovědci jste zvyklí se vyjadřovat exaktně.“

„No...“, zaváhal. „Asi lásku.“

„Panebože, to už bys je rovnou mohl prohlásit za hipíky.“

„Anebo prostě jen hledají volný hostel.“

Právě tehdy se po dalším krátkém výbuchu smíchu jen tak mimochodem (*à propos*, jak by možná řekla ona) zeptala: „Co děláš o letních?“

O letních. James se v duchu otrásl odporem. Tyhle univerzitní zkratky nesnášel. Všechna ta torza typu *uni*, *prof* a podobně. Ale protivila se mu i samotná představa letních prázdnin, ta nekonečně dlouhá doba, která se bezcílně vleče od konce jarního trimestru Trinity až po podzimní Michaelmas a která pro Jamese byla očištěním i ztrátou času zároveň. Trinity a Michaelmas. Další oxfordské výmysly. Co mají ty názvy symbolizovat? Trinity, test atomové bomby. A Michaelmas, druh astry. „Ani nevím,“ utrousil a zamrzelo ho, že jí nemůže dát nějakou působivější odpověď. „Asi si budu muset najít brigádu, i když nejradši ze všeho bych cestoval. Chystal jsem se vyrazit do Evropy. Stopem. Jenže...“

„Jenže co?“

„Chtěl jsem jet s kámošem, a ten to nakonec odpískal. Takže...“ Zaváhal, nechtěl zabíhat do podrobností. Mohlo by to působit trapně, dva kluci, co objíždějí slavná evropská bojiště. Protože přesně to měli v plánu. Thomas, kamarád ze střední, byl stejně jako on nadšenec do vojenské historie. O tom se před holkou nemluví snadno, působí to infantilně, podobně jako záliba ve vláčcích nebo sbírání známek. Případně stolní hry. Dáma, Cluedo, Monopoly, všechny ty zahanbuující připomínky dětství. I když jemu a Thomasovi šlo o něco jiného, chtěli se pokusit rekonstruovat historii, znovu si ji prožít a po-

učit se z ní. Jenže kdyby se tohle všechno pokoušel Eleanor vysvětlit, nedopadlo by to dobře. Bezpochyby by si ho ironicky měřila tím svým vědoucím pohledem a on by si připadal jako pitomec. Raději o tom tedy pomlčet.

„To je zvláštní,“ poznamenala.

„Co je zvláštní?“

„Já měla stejný nápad. Ale kamarádka se rozhodla, že se místo toho radši vdá. Chtěly jsme jet po stopách *Sentimentální cesty*. Znáš to?“

„Pamatuju si, že když to jednou hráli v rádiu, rodiče na to v obýváku tancovali.“

Tentokrát se rozesmála tak hlasitě, že hovor veslařů u vedlejšího stolu na okamžik utichl. „Nemyslím tu písničku, ale knihu, ty pako. Od Sterneho.“

Sterne? Znal *Základy lidské genetiky* od Curta Sterna, ale pochyboval, že by to byl tentýž autor. Ještě tu byl samozřejmě fyzik Otto Stern, který toho určitě napsal spoustu o kvantové mechanice, ale ten to zcela jistě taky nebude. Přesně tohle byl problém přírodních věd – obtížně se pro ně hledalo uplatnění v běžném hovoru. Kdyby člověk začal v hospodě vykládat něco o energetických vazbách, koukali by na něj jako na exota, zatímco bavit se o Shakespearovi připadalo všem úplně normální.

Eleanor naštěstí Jamesovu neznalost považovala za další z jeho vtípků. „To si určitě přečti. Je to neuvěřitelně zábavná věc, i když zdaleka ne tak zásadní jako *Tristram Shandy*. To jsi doufám četl, nebo ne? To je jedno, každopádně jsme si tu knihu – myslím *Sentimentální cestu po Francii a Itálii* – chtěly vzít s sebou tak trochu jako průvodce, i když Sterne se dostal nejdál do Lyonu a navazující díl, který po jeho smrti sepsal jeho přítel, není zdaleka tak dobrý jako ten první. Jenže Jenny se zasnoubila, takže s cestováním je šmitec.“

„Škoda.“

„Takže teď řeším, co budu dělat.“ Lokla si piva a vrhla na něj zamyšlený pohled. „Co kdybychom jeli spolu?“

Veslaři u sousedního se dali do zpěvu a dělali takový rámus, že James si nebyl jistý, zda se nepřeslechl.

„Promiň, co jsi říkala?“

Potáhla z cigarety a vyfoukla kouř k začouzenému stropu. „Říkala jsem, že bychom mohli jet spolu.“

Zpěv odvedle ustal. Aspoň Jamesovi to tak připadalo, jak tam tak seděl s pivem a erekcí. „No klidně.“

„Jen jako kamarádi, samozřejmě.“

„Samozřejmě.“

„Plánovaly jsme, že se budeme tak všelijak protloukat, spát po nádražích, v parcích a tak. Tu a tam nějaký hostel, v krajním případě penzion.“

„Pro dvě holky by to mohlo být dost nebezpečné.“

„To přesně říkali naši. Ale s klukem by to tak nebezpečné nebylo, ne?“

„To ne,“ dal jí za pravdu.

„Tak co ty na to?“

Pokusil se nenuceně napít piva, ale do krku mu vlétly bublinky. Rozkuckal se a vyprskl.

„Teda pokud už nemáš jiné plány, samozřejmě...“

„Ne, nemám.“

„Prostě mě to tak napadlo...“

Zamyšleně si ji prohlížel. Nebyla krásná, tedy aspoň ne podle běžných měřítek. Běžného na ní totiž nebylo vůbec nic. Byla výjimečná. Ta rozčuchaná hříva vlasů, výrazné rysy, tváře poseté světlými pihami, rty v jednu chvíli sevřené hněvem a za okamžik už doširoka rozevřené ve výbuchu smíchu, dychtivě planoucí zelené oči. Navíc ji provázela pověst rebelky, a to nejen v politickém slova smyslu, proslýchalo se leccos i o jejích sexuálních eskapádách. Byla členkou uskupení, které si říkalo Oxfordští revoluční socialističtí studenti, a už se stihla dostat do střetu se zákonem, to když oxfordská policie zasahovala proti okupační stávce Clarendonovy budovy. Strávila noc ve vazbě, byla obviněna z narušování veřejného pořádku a musela zaplatit pokutu dvě libry. Kromě toho jí hrozila takzvaná

rustikace z koleje. Další výraz, který James nenáviděl. Proč se tomu nemohlo říkat prostě *vytlačení*? Tenhle incident jí každopádně zajistil jistý politický věhlas. Pokud šlo o ty sexuální záležitosti, o těch se samozřejmě vědělo mnohem méně. Šus-kalo se, že v jejím životě byl jistý muž, ale teď že je sama. Byla do něj prý zamilovaná, takže momentálně si drží muže od těla – přirozená, byť zřejmě dočasná reakce někoho, kdo se zklamal ve vztahu, domníval se James.

„A myslíš to vážně?“

„No jasně.“ Krátce se zasmála.

„Čemu se směješ?“

„Ničemu. Jen mě napadlo... Ale nic... Ne! *Hlavně to neříkej!*“

Pozdě, vyletělo to z něj úplně automaticky: „Řekni, na co myslíš, a máš u mě penny.“ Taková otřepaná infantilní fráze.

Dopila pivo. Možná že celý ten nápad se společnou cestou po Evropě byl veliký omyl.

„Takže co?“

„Půjdem, ne?“

„Myslíš to vážně?“ zeptal se znovu, přesvědčený, že nejspíš naletěl na nějaký krutý žert.

„Ano, musím vyrazit. Mám sraz s někým, kdo bude psát recenzi na tu hru. Pro *Oxford Mail*, představ si to!“

„Já se ptal na to léto.“

„Aha.“

Vystoupali po schodech na sluncem zalitou Širokou. Další z těch oxfordských zkratek. „Široká.“ „Vysoká.“ Jak došlo k tomu, že slovo „ulice“ se dostalo mimo hru? „Tak jo, nebo ne?“

„Možná jo, možná ne. Ne, pokud nepřestaneš používat odporná klišé, jako třeba ,řekni, na co myslíš, a máš u mě penny‘. Hele, musím běžet. Uvidíme se.“

A byla pryč.

2

A pak přišlo samotné představení a s ním intenzita prožitku a pozornost zaměřená na ně dva – na Jamese a Eleanor, kteří coby Fando a Lis před zraky stovky neviditelných tváří kličkovali po vrzajících prknech jeviště. Hra, v níž Lis, svázaná a usazená ve starém dětském kočárku, přísahá lásku svému vězniteli. Hra, kde po strachu a zděšení přichází jak ve scénáři, tak v myslích protagonistů katarze (Eleanorin výraz). Hra, během níž jsou Fandovy nečekané záchvaty zuřivosti stejně nečekaně střídány přívaly výčitek a omluv. Hra se svými nesouvislými dialogy – „odvar z Becketta“, ukradl Jamesův nevyřčený bonmot recenzent *Oxford Mailu* – a bezvýhodným zakončením.

„Ten tvůj manchesterský přízvuk je úplně dostal, brouku,“ řekl Jamesovi na večírku po premiéře režisér a položil mu paži kolem ramen.

„Kdepak Manchester, Sheffield.“

„To je jedno. Prostě drsný sever, brouku. Měl bys vážně uvažovat o konkurzu do Royal Court.“

Při děkovačce na forbíně držel Fando Lis v náruči, jako by byla skutečně nemohoucí, a někteří diváci se tím nechali ošálit; když spolu následujícího dne šli po Cornmarket Street na sraz

s fotografem studentských novin, zastavila je jedna slečna, aby jim řekla, jak úžasně hráli. Eleanor podle ní byla tak přesvědčivá, že by ji ani nenapadlo, že není *opravdu* hendikepovaná.

Po tomhle kratičkém rendez-vous se slávou šli k němu na pokoj, jehož okny bylo vidět na tudorovskou vstupní bránu do impozantního areálu Old Quad. James zapnul přenosné elektrické topení, jehož žáru se Eleanor labužnický vystavila, stejně bezstarostná jako Lis, ale mnohem atraktivnější. Měla na sobě červenou sukni, černé punčochy a černé triko. Sukně byla v jejím případě novinka, zřejmě si ji oblékla jen kvůli fotografování. Normálně, pokud nebyla zrovna převlečená za Lis (jejíž kostým sestával z ušmudlané vetché noční košile), chodila v džínách a v jejím vzezření bylo vždycky cosi polovojenského. A teď najednou fotogenická sukně. Začala na elektrickém přímotopu ohřívat koupené lívance, které ke kovové mřížce připevňovala pomocí háčků vyrobených z kancelářských spinek. Háčky byly Jamesův nápad. „Prostě vědec,“ poznamenala ironicky, ale v zásadě mile, zdálo se Jamesovi. „Míváš lívance takhle na pokoji často?“ zeptala se, zatímco klečela před přímotopem a snažila se z něj už prohřáté placičky sundat. Za okamžik se ozvalo bolestivé syknutí, na talíři přistál lívanec a Eleanor si usilovně cucala spálený palec.

„Kdykoliv se mi podaří přemluvit je, aby vstoupily.“

Smích, v němž zaznělo něco víc než pouhé pobavení. Apeťt? Poposedla si na koberci, čímž odhalila dlouhé stehno v lesklých černých punčochách, a začala lívance potírat máslem. James zatím naléval čaj z hnědé konvice přivezené z domova, kterou Eleanor prohlásila za „velmi etnickou“. Posadili se bok po boku na kobereček před přímotopem, rty a prsty mastné od rozteklého másla. Bez jediného slova se k sobě otočili, naklonili a políbili se. Jazyky vonící máslem se krátce pozdravily, sladkost lívanců se na okamžik propojila s chutí Eleanořiných cigaret.

„Hmmm,“ ozvala se Eleanor, jako by tím chtěla říct, že můžou postoupit o krok dál. Pak se ale narovnala, potáhla z cigarety,

napila se čaje a rázem jako by seděli někde v kavárničce. „Chtěli jsme probrat to léto,“ poznamenala mírně káravým tónem.

„To léto,“ zopakoval po ní, ale myšlenkami byl jednoznačně ještě u jara, u toho, co se stalo před malým okamžikem tady a teď.

„Musíme mít přece aspoň přibližnou představu, kam pojedeme a jak to budeme dělat.“

„Takže fakt jedeme?“

„No jasně! Nebo ne?“

„Jestli chceš, tak jo. Já chci.“ Měl strach, že si to nakonec rozmyslí a bude se chtít vydat radši do Paříže, aby tam spolu s dalšími demonstranty rozebírala chodník na Boul' Mich' a dlažebními kostkami házela po kordonu francouzských policistů. Ale ne, to už má přece za sebou, v Paříži už demonstrovat byla. Teď chtěla poznat hlavně Itálii, a možná dokonce dojet až do Řecka a přesvědčit se, jak to tam ti generálové vedou. „Fašisti,“ ucedila nenávistně.

Jamesovi se v hlavě rozblikala poplašná kontrolka. „Nemáš doufám v plánu...?“

Rozesmála se. „Neboj, do ničeho tě nenamočím. Já jen že jsem vlastně v žádné fašistické diktatuře nikdy nebyla. Teda kromě Španělska, samozřejmě, ale to už se asi nepočítá, co?“ Pak ho chytla za zápěstí, prohlásila, že působí vyděšeně, a ujistila ho, že bude hodná, že bude učiněné zlato. Což byl kov, s nímž James příliš obeznámen nebyl, věděl jen, že jedna z mála dobrých vlastností zlata – samozřejmě kromě jeho hodnoty – je skutečnost, že je inertní. Pochyboval ale, že to též by bylo možné očekávat od Eleanor.

Pak probírali, co si budou muset vzít s sebou, kolik peněz a jaké oblečení. Eleanor sice pořád vtipkovala („Kdyby nám došly prachy, tak můžu něco vydělat vlastním tělem.“), ale z jejich debaty bylo jasné, že plán berou oba vážně. James vypočítával, bez čeho se neobejdou: spacáky, pár triček, náhradní džíny. Věci na praní a čisté prádlo, pochopitelně. Co dál? Navrhl, že vezme stan. „Dva lidi se tam jakž takž vmáčk-

nou,“ dodal na vysvětlenou. Byl na to zvyklý, o víkendech dřív jezdíval pod stan do Jezerní oblasti a do národního parku Peak District.

„Jaký stan? Jaké *jakž takž vmáčknou*?“ Eleanor ve stanu nikdy nespala.

„Nikdy v životě?“

„No... tak kdysi dávno, když jsme si ho s bráchou jako děti postavili na zahradě před domem. Ale to je pravěk.“

„Na zahradě před domem? Vy jste stanovali na zahradě?“ *Zahrada před domem* byla v Jamesových představách neodmyslitelně spojená se *zahradou za domem*, která sousedila se *zeleninovou zahradou* a přecházela v *ovocný sad* a možná, ale jen možná, na ni navazovaly stáje. S poníkem.

„Jo, na zahradě. To je takové to místo, kde roste tráva a kytky. Vy tam u vás na severu nemáte zahrady, nebo co?“ Ukousla si lívance a pak mu o tom slavném stanování vyprávěla. Poslouchal ji a bylo mu dobře, svůj zájem dělil rovnoměrně mezi příběh samotný a to, jak se jí při vyprávění pohybovaly rty lesknoucí se masnotou. Takže Eleanor s bratrem si postavili na zahradě stan, pak se doma navečeřeli a rozloučili se s rodiči, jako by se chystali na jižní pól. Nastal soumrak, zahrada potemněla. Uvnitř stanu se zatím oba sourozenci převalovali ze strany na stranu a snažili se najít pohodlnou polohu. Co se za dne tvářilo jako měkoučký trávník, se po setmění proměnilo ve fakírovo lože. Po čtyřech hodinách neklidného bdění se nakonec uchýlili zpátky do domu, bratr k smrti vyděšený jakýmisi podivnými zvuky, Eleanor se škodolibou radostí, neboť ty zvuky vyluzovala ona. „Takže já *rozhodně* v žádném stanu spát nehodlám, natož abych se v něm s tebou *mačkala*.“

„To je v pohodě. Tak ve stanu budu spát já a ty zůstaneš venku.“

Za tu poznámku si vysloužil úder pěstí do ramene, nijak zvlášť prudký. On ji na oplátku chytl za zápěstí. Druhá rána, druhé zpacifikované zápěstí. Pak došlo ke krátkému zápolení, do kterého se vložily i lokty a kolena, a to vyústilo v další

lábání, do něhož Eleanor přes změť zubů, jazyků a rtů mumlala, že to asi není správné, když si řekli, že budou jen kamarádi, že v jejím životě je někdo jiný a že v tom je ten problém.

Následovalo rozplétání údů a rozpačité urovnávání oblečení. Eleanor si uhladila sukni a několikrát zopakovala, že se omlouvá.

„Nemáš se za co omlouvat,“ ujišťoval ji James, ačkoliv ve skutečnosti to nebyla pravda.

„Já jen...,“ zarazila se.

„Jen co?“

„Prostě je to těžké.“

„Mně se to zdá celkem jednoduché.“

„Tobě možná. Ty jsi kluk.“

„Takže pro kluky je to snazší? Nebudeš tomu věřit, ale i kluci mají city.“

„Fakt? Já myslela, že kluci mají jen erekce.“

Na to už neřekl nic, správně pochopil, že nemá smysl pokračovat. „Pamatuješ na jevišti, jak jsem tě při děkovačce nesl dopředu, na forbínu?“

„Jasně že si to pamatuju.“

Potrásl hlavou, sebral z koberečku drobký jejího lívance. „Tam mi došlo, jak moc tě mám rád.“

Mám rád. Eufemismus, který lidé tak často používají, když jsou v úzkých. Zavládlo ticho, neodvažoval se na ni pohlédnout.

„To je milé,“ řekla po chvíli. „Jenže to jsem byla mrzák s pou-
ty na rukou.“

3

Po rozpačitém odpoledni u něj na pokoji a dvou dalších reprízách hry dospěli James a Eleanor k jistému kompromisu. Ten zahrnoval určitou míru fyzického kontaktu – držení se za ruce, polibky, maximálně váhavá dlaň na zdráhajícím se řadru – dokud...

„Dokud co?“ odhodlal se jednoho večera zeptat James.

Dokud si Eleanor definitivně nevyřeší určitá osobní dilemata.

„To zní hrozně maloměšťácky.“

Se zapojením své charakteristické výřečnosti a argumentačních schopností to popřela. Charakter jejích citových problémů nemá s otázkami původu a společenské třídy nic společného. Stejně trable mohou potkat kohokoliv, od potomka zbídačené irské rodiny z Liverpoolu či Birminghamu až po ty, kdo vyrostli v dostatku a studovali na soukromých školách jako ona. Katolická církev dosáhne všude.

„Katolická církev?“ Chvilí mu trvalo, než mu to došlo. „Chceš říct, že jsi *katolička*?“

„Moji rodiče jsou katolíci, každý z nich svým specifickým způsobem. Otec chápe katolickou víru jako propracovanou

a staletími prověřenou sbírku zákonů a matka se snaží smýt své viny koktejlem z posvěcené hostie a ginu.“

„Takže ty jsi věřící?“

„Samozřejmě že *já* ne. Už dlouho ne. Jenže je to něco podobného, jako když jsi Žid. Nikdy se toho tak úplně nezbavíš.“ Bezradně rozpráhla dlaně, snad aby dala najevo svou bezmoc. Dokonce i James se svou agnostickou výchovou si byl tajemného významu toho gesta vědom. Jako by mu chtěla názorně ukázat – jakže se to říká těm Ježíšovým zraněním? – svá osobní stigmata. „I když se rány zacelí,“ prohlásila, „zůstanou po nich jizvy. A v nich vina zadřená jak šterk pod kůží.“

„A proč bys ty měla cítit nějakou vinu?“

„To bys nepochopil. Abys cítil vinu, nemusíš se ničím konkrétním provinit. V tom je ta záhada.“

„To je na hlavu.“

„Možná je to na hlavu, ale tak to prostě je. Prvotní hřích. Represivnější systém kontroly myšlení ještě nikdo nevymyslel. Ideopolicie prostě fungovala už o několik staletí dřív, než o ní napsal Orwell. V katolickém pojetí je ale člověk policajtem i zločincem zároveň.“

„Když už tomu nevěříš, tak v čem je problém?“

Podívala se na něj, naklonila hlavu na stranu. „Ty tomu nerozumíš, vid’? To se mi na tobě právě líbí. Že vidíš věci jednoduše.“

„Ale vždyť *jsou* jednoduché. To ty si to zbytečně komplikuješ. Nesmíš všechno tolik rozebírat. Nech věcem volný průběh. Náboženství je něco jako literární věda – tam se taky všechno točí kolem smyšlených postav.“

„Něco takového říká i můj otec,“ prohlásila.

„Tak to mi mluví z duše.“

Pár dní nato se vypravili k ní domů, do hrabství Surrey, britského Beverly Hills, kamsi mezi Esher a Leatherhead, zkrátka do míst, odkud se Sheffield zdál stejně vzdálený jako Patagonie. Měl být oficiálně představen jejím rodičům.

Otec působil hrozně – hřmotný chlap s pronikavým pohledem a úsudkem. Prostě právník. Advokát honosící se titulem QC, tedy posvěcením královny. James se v rozdílech mezi jednotlivými typy právníků moc neorientoval, věděl jen, že advokáti k soudu chodí v hedvábných talárech a s parukami, což mu vždycky připadalo směšné. Uměl si ale živě představit, že pan Pike nepůsobil směšně ani v taláru a v paruce, že nepůsobil směšně za žádných okolností, ba naopak, že byl jistě zběhlý v rafinovaném umění, jak totálně zesměšnit druhého. „Aha, takže vy jste ten nový,“ zaburácel.

„Nový?“

„Eleanořin nový objev.“

Eleanor stála otci po boku a objímala mu paži. „Říkala jsem ti přece, že jsme jen *kamarádi*, tati...“

Otec však nespouštěl pohled z Jamese. „No co jiného by také mohla říct?“ hlaholil dál pan Pike. James se zasmál, pochopil narážku na populární výrok Mandy Rice-Daviesové, jímž reagovala na to, že lord Astor v aféře Profumo popíral milostnou aféru s ní. James měl pocit, jako by zrovna rozluštil latinský citát: radost se mísila s úlevou, že se ctí prošel jistým druhem testu.

„To, co Ellie říká, je pravda, pane. Skutečně jsme jen kamarádi. Leda by snad věděla něco, co já ne.“

Oslovením „pane“ James zabodoval. Dal tím najevo patřičnou úctu. Dojem udělal i tím, že poznal citát a dokázal odpovédět s humorem. „Z mých zkušeností plyne,“ pravil pan Pike s blahosklonností soudce, jímž se bezpochyby brzy nato měl stát, „že žena vždycky ví něco, co muž ne.“

Večeře, to byl rituál zatěžkaný Jamesovou permanentní obavou z možného faux pas. Eleanořina matka byla vyzábělá žena se silnou vrstvou mejkapu a nepřírozeně měděným odstínem vlasů. Po celou dobu nespouštěla z Jamese oči a pozorně sledovala, zda dostatečně obratně zachází s vidličkou a nožem, jak používá plátěný ubrousek, na jak velké kousky

si láme chléb a na kterou stranu naklání talíř s polévkou.
„Máte zajímavý přízvuk. Vy jste z Manchesteru?“

„Ze Sheffieldu.“

Nesouhlasně stiskla rty, jako by chtěla naznačit, že se James jistě mylí. „Eleanor tvrdila, že z Manchesteru.“

„Řekla jsem *asi* z Manchesteru, mami, a navíc to bylo kdo ví kdy.“

„Sheffield je v Yorkshiru, že?“

„Ano. Kdežto Manchester je v Lancashiru. Na opačné straně Pennin.“

„Aha, Pennin,“ zopakovala po něm překvapeně paní Pikeová, jako by řekl Ural nebo Karpaty. „A co vaši lidé dělají, Jamesi, tam na opačné straně Pennin?“

Vaši lidé. Jako by patřil k některému ze slavných rodů ze severu, Percyům nebo Nevillům, divokým válečníkům, kteří v čele žoldáckých vojsk táhli z jedné bitvy do druhé a neustále vyhrožovali válkou svým sousedům nebo Piktům žijícím na druhé straně hranic. Pochopil ale, že myslí rodiče. „Jsou učitelé.“

„Skutečně? Na Ampleforth? To je vynikající škola. Naši známí tam mají děti. Remnantovi, neznáte je?“

„Ehm... oni...“

„Vážená rodina, tajní katolíci, v minulosti perzekvovaní... No, zjevně neznáte.“

James na ni ohromeně zíral a vůbec netušil, o čem to mluví.

„Mami, Jamesovi rodiče učí na základní škole,“ vložila se do toho Eleanor. „Ne na žádné pitomé Ampleforth.“

„Na *základní* škole? A tam učí...?“

„Takové ty... základní věci,“ vykoktal James.

S jistou úlevou přijal po večeři návrh pana Pikea, aby si s ním v pracovně vypil sklenku jeho oblíbené jednosladové whisky. S alkoholem tedy Pikeovi rozhodně neskrblili. Před večeří se podával gin s tonikem, k jídlu vypili tři lahve červeného vína Aloxe-Corton, které Jamesovi dost chutnalo; a teď

singlemaltka, která v jakési vlhké sluji ve Skotsku zrála v dubových sudech už pár let předtím, než James přišel na svět.

Pan advokát se usadil do svého velkého koženého křesla, James se defenzivně vmáčkl na okraj pohovky Chesterfield s knoflíky hluboko zapuštěnými do koženého čalounění. Když si odbyli rituály spočívající v usrkávání whisky, pochvalném mručení a souhlasném přikyvování, že tento zlatavý elixír patří skutečně k vrcholným zážitkům, které si člověk může dopřát, upřel pan Pike na Jamese zkoumavý pohled svých pronikavých očí. „Tak co, spíte spolu?“ zeptal se.

„Pardon?“

„S Eleanor. Mojí dcerou. Spíte s ní? Snad se neptám na nic tak složitého?“ Jak popsat výraz jeho tváře? Chladný? Vyčítavý? Nepřátelský?

„Ne, pane. Samozřejmě že ne.“

„Co je na tom samozřejměho? Není to snad tak, že každý mladík by se nejradši vyspal s každou dívkou? Podle toho, co čtu v novinách, nedělá mládež dnes v podstatě nic jiného, tedy kromě kouření trávy. Přece se všichni ti novináři nepletou?“

„Nemůžu mluvit za celou svou generaci.“

„Ale za vás a Ellie se vyjádřit můžete.“

„Jak už jsem řekl, jsme jenom přátelé.“

„Ha! Říkáte to tak, jako bych vás právě načapal v její ložnici s kalhotama u kotníků.“

„Ale je to skutečně tak.“

„A vyšší ambice nemáte? Než přátelství?“

Zrak pana Pikea, uvědomil si James, byl alkoholem zastřený mnohem méně než jeho verbální projev. Oťukával si ho, snažil se dospět k nějakému verdiktu ohledně toho, zda je James vhodným doprovodem pro jeho dceru, anebo si spíš připravoval půdu k tomu, aby ho od takového záměru odradil. *Nejste jí hoden, mladý muži, něco v tomhle stylu. Nemáte správný původ, správný přízvuk, správné rodiče ani valné vyhlídky.*

„Mám ji moc rád, to ano. Ale pokud se nepletu, je tu ještě někdo jiný. Kevin. To je tak trochu překážka.“

„Ach ano, Kevin,“ usmál se pan Pike vědoucně.

„Podle mě je do něj Ellie pořád ještě trochu zamilovaná.“

„Vážně?“

„A já myslím, že je lepší dopřát jí čas, aby se z toho dostala.“

Pan Pike si odfrkl. Zřejmě ho v nose zaštíplala whisky.
„Můžu vám dát radu? Já vím, že o ni nestojíte. Mladí nikdy nestojí o rady starších a zkušenějších, aspoň dokud se neocitnou ve vyšetřovací vazbě a nesnaží se přesvědčit soudce, že jsou poctiví a čestní a on by je měl pustit na kauci. Ale já vám tu radu stejně dám.“ Usrkl whisky, chvíli si vychutnával doušek na jazyku a jako by hledal správná slova. „Ženy mají bujnou fantazii. Díky tomu píší skvělé historické romány, kdežto u soudu jsou jako svědkyně často k ničemu. Milujte je, jak je libo, ale hlavně neudělejte tu chybu, že byste uvěřil tomu, co vám říkají. Zvláště tomu, co vám říká moje dcera.“

To byl vtip. James se zasmál, aby dal najevo, že ani jemu nechybí smysl pro humor. Pan Pike se zachmuřil.

„Já nežertuji, mladý muži. Věřte mi. Už jako dítě žila v říši fantazie. Všichni ti draci, hobiti a elfové. Tolkien. Chodíval jsem na jeho přednášky, než jsem prozřel a přestoupil na práva. Tyhle elfí povídky jsou hrozné pitomosti a většina dětí z toho vyroste. Ale kdepak Eleanor, ta ne. Radil jsem jí, ať jde na práva. Jenže ona se radši opájí romantickou poezií a přiživuje svou představivost všemožnými nesmysly. A ještě k tomu ta politika. Další říše pohádek. Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb. Pche! Nevěřím jí ani slovo z toho, co vykládá o Kevinovi. Nebo o komkoliv jiném. Je to milá holka, ale taky nenapravitelný snílek.“ Natáhl se po dekanteru a nalil Jamesovi do sklenky ještě na dva prsty drahocenné whisky. „A teď mi povězte něco o sobě. Prý studujete přírodní vědy. To se mi líbí, mám rád exaktní obory. Vědci bývají v roli svědků vynikající. Ostatně i v roli obžalovaných.“

Z pracovny byl James propuštěn až po půlnoci, to už šly Ellie i její matka dávno spát. Vratkou chůzí se vydal po scho-

dech do pokoje pro hosty. Horní patro domu bylo setmělé a tiché. Vplížil se do pokoje a zalezl do postele, vděčný, že se mu podařilo uniknout z dosahu advokátových zkoumavých pohledů a sarkastických poznámek. Pět minut poté, co zhasl a pomalu začal vplouvat do říše snů, se od dveří ozvalo slabé škrábání, jako kdyby za ostěním úradovala myš. V polospánku zaregistroval, že se dveře otevřely a dovnitř vklouzl nezřetelný stín. Na chvíli se vyděsil, že je to paní Pikeová, ale pak uslyšel Ellie, jak šeptá: „Jamesi, spíš?“

Ucítil, jak se k němu posadila a odstrčila mu nohy stranou. Začal šátrat po lampičce, a když konečně nahmatal vypínač a rozsvítil, seděla s nohama křížem na opačném konci postele. V dlouhém bavlněném tričku, pod nímž možná neměla už nic, se opravdu trochu podobala elfce. Přejel po ní pohledem a na okamžik zaváhal tam, kde byla situace nejožehavější, kde se pod lemem trička napnutým od stehna ke stehnu rozvířal trojúhelník plný stínů. Hlavu měl rázem plnou všelijakých představ. Lis, pomyslel si a vybavil si některé momenty z divadelní hry. Tohle uměla výborně, měla ten herecký grif, dokázala se v mžiku dostat do role.

„Tak jak proběhl křížový výslech s mým milovaným tatínkem?“

„Myslím, že jsem obstál.“

Zamyšleně si ho prohlížela. Se znepokojením zaznamenal v její tváři určité náznaky otcových rysů, jako by pan Pike byl její ošklivou karikaturou. „Podle mě jsi mu sympatický. Má rád vědce. Vždycky říká, že jsou to skvělí svědci.“

„Ptal se, jestli spolu spíme.“

„Jak říkám, výslech,“ povzdychla. „Cos mu řekl?“

„Pravdu. Že nám v cestě stojí Kevin.“

To ji umlčelo. Sklopila zrak a bezmyšlenkovitě přejížděla prstem po peřině. Po chvíli vzhlédla a podívala se mu do očí. „Právě o tom jsem s tebou chtěla mluvit. Neřekla jsem ti o Kevinovi všechno. Všechno podstatné. A asi bych měla.“

„Pokud to ve mně probudí žárlivost, tak radši ne.“

„Leda závist, ne žárlivost,“ opravila ho úsečně. „Žárlit můžeš jen na někoho, kdo k tobě patří.“

„A Kevin k tobě patří?“

Našpulila pus. V té grimase byl náznak francouzského šarmu. Uměl si živě představit, jak v Paříži hází po policistech dlažební kostky a přesně takhle u toho špulí rty.

„Byli jsme s Kevinem zasnoubení. To jsem ti asi neřekla. Myslím tím zasnuby se vším všudy – oznámení v *Timesech* a *Telegraphu*, domluvené datum v kostele – ano, v kostele, jen si to představ. Církevní obřad. Už jsme dokonce poslali do tiskárny program svatebního dne. Recepce na jeho univerzitě. Všechno už bylo naplánované.“

„Tvoje matka z toho musela být nadšená.“

„To si piš. Ale nakonec z toho nic nebylo. Prostě jsme každý úplně jiný. Jiné povahy, jiné ideály. Bylo to všechno dost... náročné. No, takže jsme tu svatbu na poslední chvíli zrušili. Akorát že mezi námi...“

„To neskončilo?“

„Minulý víkend jsem jela do Londýna.“

„Za ním?“

Vypadala ztrápeně. S úžasem si uvědomil, že má možná slzy na krajíčku. „Vyspali jsme se spolu,“ hlesla. „Rozešli jsme se s tím, že budeme kamarádi. Domluvili jsme si oběd, abychom si popovídali, abych mu mohla pogratulovat k nové práci... a tak nějak se to semlelo. Odpoledne. V jeho novém bytě, kde bydlí s nějakými kámoši. Rozdávali jsme si to v jeho pokoji a oni se zatím vedle v obýváku dívali na fotbal.“ Rozhostilo se ticho. Seděli každý na opačném konci postele a oba si prožívali své vlastní trauma, agonii příznačnou pro měnící se časy, kdy láska měla být údajně volná, ale důsledky toho proklamovaného osvobození byly často svazující. Copak byla Ellie tomu zatracenému Kevinovi něco dlužná? A z čeho by měla skládat účty Jamesovi, pokud vůbec? Znovu začala přejíždět nehtem po peřině. „Nevadí ti to?“

„Zatím ne.“

Rozpačitý úsměv. Přilezla po kolenou blíž, klekla si k němu a vtiskla mu upřímný polibek na tvář. „Jsi hrozně hodný, víš to? A vtipný.“

„Vtipný, to беру. Ale nevím, jestli chci být hodný.“

Její tvář jen pár centimetrů od jeho, s pootevřenými ústy připomínajícími květinu mu připadala neodolatelně přitažlivá. Naklonil se a přiložil své rty na její. Tohle, byl si náhle jistý, tohle bude ten rozhodující okamžik. Okamžik pravdy, naplnění, katarze nebo prostě čehokoliv. Přesným termínem si nebyl jistý. Blížkost jejího těla mu znovu připomněla momenty z divadelní hry, kdy on, Fando, musel nemohoucí Lis poponášet na cestě do města Tar. Znal nepoddajnost jejích kostí i zaoblení kloubů, její svaly a šlachy. A její vůni, směsici, v níž cítil mýdlo a šampon, ale která zahrnovala i spoustu nepojmenovaných ingrediencí. Jeho dlaň zamířila dolů, pod lem trička a po kalhotkách, na které tam narazila, a pustila se do průzkumu, který James už párkrát absolvoval s jednou či dvěma jinými dívkami v zadních řadách kina. Pak se Ellie odtáhla.

„Copak?“

„Nic. Já jen, že se na to teď necítím. Promiň, ale opravdu ne.“ Vstala z postele. „Není to kvůli tobě, Jamesi, vážně. Má to spoustu důvodů. Jedním je Kevin, samozřejmě. Ale jsou i jiné. Rodiče, všechno možné.“

„*Všechno možné?*“

U dveří se zastavila a s rozzářeným úsměvem se ohlédla. „Zítra vyrážíme,“ zašeptala. „Není to bezva?“

Pak vyklouzla do tmavé chodby a dveře se za ní zavřely.

4

Sam vstane z postele, přejde k oknu a roztáhne závěsy.

Jak se to stane, přemýšlí při tom, že člověk skončí právě tady, v tomhle pokoji s dřevěnými trámy, malovaným stropem, klenutými okny a dřevěnou podlahou, zpod níž se ozývá sotva slyšitelné chroupání jakéhosi brouka, který to tu jednoho dne všechno zničí? Věcná odpověď na tu otázku samozřejmě existuje – na střední škole výuka jazyků, během vojenské služby intenzivní kurz ruštiny na armádním jazykovém institutu, který v nezkušeném mladíkovi zažehl trvalý zájem o všechno ruské. Pak pochopitelně univerzitní studium se specializací na slovanské jazyky a konkurz na místo v diplomatických službách, při němž nad určitými akademickými nedostatky uchazeče významně převážil jeho bystrý úsudek a talent vyhmátnout z nepřehledného množství informací podstatná fakta a přetavit je v přesvědčivé argumenty. Jeho schopnost i pod tlakem zachovat chladnou hlavu. A také to, že rusky mluvil opravdu dobře, že na rozdíl od ostatních, kteří uměli časovat, skloňovat a udělat větný rozbor, on ruštinu skutečně *cítil*. Když stojí u okna a dívá se ven na hrany věží z patnáctého století, šedavý most vyzdobený sochami a na řeku, kterou díky Smetanově hudební

poctě zná celý svět, nemá však na mysli nic z těchhle formálních kritérií.

Vltava. Moldau.

Jako vždy stojí za českým jménem gotický stín německého: Praha – Prag; Malá Strana – Die Kleinseite; Vltava – Moldau. Stejně jako se nad českými dějinami vždycky hrozivě tyčily ty německé, aby se čas od času naklonily, poklepaly Čechům na rameno a připomněly jim, že jsou pouhým slovanským výběžkem vklíněným do srdce teutonského světa.

„Kolik je hodin?“

Mrkne na hodinky, pak obrátí pohled k posteli. „Šest.“

Stephanie si ho prohlíží očima ještě zastřenýma spánkem. Její tvářička v sobě má něco z dokonalosti ušlechtilého porcelánu. Je půvabná. „Tak to bych sebou měla hodit.“

„Nic ti přece neujde.“

„Ale stejně.“ Spustí nohy z postele a posadí se zády k Samovi. Nerada se ukazuje nahá. Její štíhlá bledá postava se mihne příšeřím pokoje a hledá útočiště v koupelně. Když se z ní o tři čtvrtě hodiny později vynoří, už je to Stephanie, jak ji všichni znají: lehoučký ruměnec mejkapu, vlasy stažené dozadu a vyčesané do drdolu, sněhobílá halenka zapnutá až ke krku, tmavomodrá sukně uhlazená stejně dokonale jako Stephaniiny způsoby. Snídají skoro mlčky. Působí to jako rozpačité ticho pohřebních hostin, kdy lidé smutní nad nenávratnou ztrátou někoho blízkého; je přitom čeká jen dočasné odloučení.

„Mohla jsi letět letadlem.“

„To už jsi mi říkal asi desetkrát.“

„Ale to bys—“

„Ale to bych tu musela nechat Ringa, což nepřipadá v úvahu.“

„Nebo jsi mohla pár dní počkat a já bych jel s tebou.“

„Sám víš, že by to nešlo.“

Po snídani jí odnese zavazadla k malému Volkswagenu Beetle zaparkovanému na náměstíčku před domem. Chvilí u něj sklesle postávají. Mnohokrát mu v žertu řekla, že tohle

autíčko, které si koupila před rokem a půl, když poprvé vyjela ven, je její opravdová láska. Na kapotě se skví nápis *Ringo*. Ringo je Stephaniin oblíbenec z Beatles, bůhvíproč, když je to takový nevzhledný trouba, jak jednou poznamenal Sam. „Mně se nevzhlední troubové líbí,“ opáčila Steffie.

„Tak co teď se mnou bude?“

Stephanie se k němu otočí. Je v tu chvíli v té své námořnické sukni a blankytně modrém sáčku znepokojivě krásná. Bílé střevíce. Malý černý baret. Pravý opak slovanských dívek, které člověk vidá tady. Ty mají výrazné čelisti a široké lícni kosti, kdežto Steffie vypadá jako mišeňská pastýřka, jejíž dokonalé rysy se právě poskládaly do výrazu, který jí jde ze všeho nejlépe – do mírně ironického úsměvu. *No nejsem roztomilá?* jako by se ten úsměv ptal. *A není snad všechno tak trochu přetvářka?* „Probírali jsme to přece asi milionkrát,“ připomíná mu. „Víme, o co jde. Dáváme si prostě pauzu. Potřebujeme se na to všechno, co mezi námi je, podívat z jiné perspektivy.“

„Jenže víš, jak je to s perspektivou? Má úběžný bod.“

„A právě v něm se rovnoběžky protnou. Takže... kdo ví?“

„Tohle nedělej.“

„Co?“

„Nenechávej viset otázky ve vzduchu.“

Ironický úsměv se změnil v úsměv mírně podrážděný. „A není to jedno?“ Pak pohlédne na hodinky. „To už je tolik? K Jenny a Jeremymu mi to zabere spoustu času. Musím vyrazit.“

„Jeď opatrně.“

„Víš sám, že já i Ringo něco vydržíme. Někdy odpoledne už budeme u Jen, v tom jejím útulném novomanželském domku někde u Rýna. To spíš ty si tu dávej pozor.“

„Já?“

„Na Ericovu ženu.“ Eric je velvyslanecký rada. Jeho manželka je Francouzka a Eric si ji opatřil během své diplomatické mise v Paříži, kde působil zhruba před deseti lety. Proslýchalo se, že její první manžel byl *fonctionnaire* z Quai d'Orsay a jejich milostný román tak vyvolal drobný diplomatický

incident, ale nakonec to pro Erica dobře dopadlo. To, že jeden z kolegů dokázal tímhle způsobem odloudit manželku zrovna Francouzovi, se v kuloárech britského ministerstva zahraničí považovalo za jistý triumf, byl to podobný husarský kousek jako porazit australský národní tým v kriketu.

„Na Madeleine? Ta jde po větších rybách. Tu velvyslanec, tam ministr, maximálně nějaký režisér nebo v krajním případě spisovatel.“

„Ale mezitím si ráda dopřeje drobnou svačinku. Jen co vytáhnu paty, pokusí se tě dostat do postele, uvidíš. My ženy tyhle věci poznáme. Když se taková ženská hyena vydá na lov, jsou muži jen stádo bezbranných gazel.“ Mohla klidně říct něco o lišce v kurníku, ale Steffie ráda připomínala své africké kořeny – v dobách, kdy se Zambii ještě říkalo Severní Rhodesie, tam její otec podnikal v těžbě mědi.

„Máš v těch metaforách nějaký zmatek.“

„No, hlavně abys ty neměl zmatek v citech.“

„Madeleine a *city*? To je vyloučené. Madeleine může některé muže vzrušovat a leckterá žena ji může nenávidět, ale nikdo podle mě nemůže ve vztahu k ní zažívat nic tak nebezpečného, jako jsou *city*.“

„Jen nepovídej.“ Postaví se na špičky a položí mu dlaně na ramena, aby ho políbila. Sam zachytí její vůni, parfém, který používá, co ji zná, a který by podle něj měl být zakázaný už kvůli svému názvu, když ne kvůli svému oděru: *Rosa mládí*. Její polibek je zdráhavý, jako by to vždycky bylo poprvé a ona si nebyla jistá, jak na to. Obejme ji a znovu si uvědomí křehkost její útlé postavy. „Budeš mi chybět,“ zašeptá.

Steffie se zasměje. „Jakmile se doma dají věci trochu do pořádku, přiletím tě zkontrolovat. A nezapomeň, co jsem ti říkala – dávej si pozor na hyenu.“

Ještě jeden nesmělý polibek a pak už nasedá do auta, na okamžik odhalí lem punčoch a úzký proužek bledého stehna, pak si urovná sukni a přibouchne dveře. Auto nastartuje s charakteristickým klapáním, které připomíná spíš zvuk

pračky než motoru, a najednou je pryč. Ze Stephaniina brouka jménem Ringo se rázem stane anonymní volkswagen, který hrkavě vyjíždí z náměstíčka, zahýbá za roh a mizí z dohledu.

Jakmile je Stephanie pryč, dojde Sam ke svému vlastnímu autu, nasedne a rozjede se na druhý břeh řeky. Cítí jistou sklíčenost, ale také zvláštní pocit osvobození. Zase po nějaké době sám. Bleskne mu hlavou, jestli je pravda to, co Steffie říkala o Madeleine Whittakerové, mnohem větší starost mu ale dělá to, jestli stihne schůzku, na kterou jede, a jestli ten muž počká, pokud se Sam opozdí. Pravděpodobně ano. Příležitost mluvit s prvním tajemníkem britského velvyslanectví se v dnešních dnech jen tak nezhazuje. Každý se snaží najít publikum ochotné naslouchat jeho prohlášením, manifestům, názorům, slibům, výhrůžkám, nadějím, všem těm věcem, které momentálně spoluvytvářejí politický kvas téhle země. Ještě nedávno to byl klasický ospalý sovětský satelit, řada lidí z diplomatické služby raději riskovala malárii v západní Africe, jen aby neskončili tady. A teď najednou všichni stáli o přidělení sem, aby se mohli vyhřívat v paprscích Dubčekova socialismu s lidskou tváří.

Jede Resslovou ulicí, mívá jen pár dalších aut, která představují zdejší velkoměstský provoz. Eric Whittaker často dává k lepšímu, že tohle je sovětská rovnost v praxi: pro masu levné pivo a tramvaje, pro stranickou nomenklaturu šampaňské a tatrovky. Výsledkem jsou široké ulice skoro bez aut – a Samovo lehce provinilé potěšení z pocitu určité privilegovanosti, když jimi projíždí ve svém mercedesu.

Schůzka se koná na Novém Městě, v kavárně naplněné hlasitým hovorem a kouřem z levných cigaret, do něhož se z reproduktorů line zemitý hlas Marty Kubišové, která na celé kolo zpívá českou verzi písně *Walking Back to Happiness*. Sam se chvíli rozhlíží, snaží se ignorovat hudbu a zachytit, o čem se diskutuje. Samozřejmě o politice – ne o komatózní

politice posledních dvou desetiletí, ale o současném překotném, nadějami a touhami prodchnutém společenském dění, které připomíná nové vyznání, probouzí v lidech víru, že může existovat něco jako nebe na zemi. Je tedy příznačné, že muž, který zdejší shromáždění řídí, muž, za nímž Sam přišel, má vzezření proroka s asketickými rysy a vizionářským pohledem. Sam si při pohledu na něj vybaví Toma Courtenaye, když hrál v *Doktoru Živagovi* zjizveného Strelnikova: vyhublá tvář a pronikavé oči mesiáše. Tohle ale není žádný Tom, nýbrž Zdeněk; a jeho žena, rázná a energická Jitka.

Když se lidé začnou rozcházet – po sérii dotazů, prohlášení, sporů, výbuchů smíchu, brblání a nesouhlasného hvízdání –, přistoupí Zdeněk k Samovi a s překvapivou silou mu tiskne ruku. „Přineseme lidem v Československu svobodu,“ oznamuje mu. „Svoboda bude povinná.“

„To zní dobře.“

Jitka má potřebu manželovu hrubě tesanou angličtinu trochu dopilovat: „Tím nemyslí svobodu Dubčekových soudruhů, komunistickou svobodu, kterou strana rozdává jako cukrátku dětem. Ale skutečnou svobodu, svobodu srdce a ducha.“

Zdeněk jí říká něco česky, ale mluví tak rychle a používá takové výrazy, že Sam pochytil jen každé druhé slovo. Mimo jiné *americký* a *kapitál*. „Ale ani americkou svobodu,“ vysvětluje Jitka. „Tak jako nechceme být otroky marxismu, nechceme ani poklonkovat kapitálu. Vytvoříme něco úplně nového. Jsme děti komunismu. Vyrůstli jsme v socialistickém státě a nic víc jsme nikdy nepoznali, ale teď žádáme něco jiného.“

Kolem nich se shlukli lidé, poslouchají, dychtiví také vyjádřit svůj názor. Už se rozneslo, že Sam je z ambasády. „Tak kdy nám Američani pomůžou?“ ptá se někdo.

„Žádné Američany nechceme,“ namítá jiný. „Američani jsou stejní jako Rusové. Musíme jít svojí vlastní cestou.“

„Přijďte zítra na naši schůzi,“ nakloní se Zdeněk těsně k Samovi „Mohl byste? Mohl byste přijít?“ Znovu mu stiskne dlaň, aby zdůraznil naléhavost své prosby.

„Ale jistě že přijdu, jen mi řekněte kam.“

Cestou domů přes Staré Město si Sam vzpomene na protesty doma v Anglii. Byl jejich svědkem, když jel před pár měsíci navštívit matku do Oxfordu. Studenti obsadili Clarendonovu budovu a počínali si, jako by politika byla společenská hra, kterou si vymysleli pro chvilkové rozptýlení. Na zdi koleje Balliol se mimo jiné skvěl křídou načmáraný nápis *Je suis Marxiste, tendance Groucho*. Čeští studenti se od těch oxfordských sice moc neliší – stejná obnošená trička a vojenské bundy, odřené džíny, rozcuchané vlasy, kluci k nerozeznání od holek – jenže tihle si na nic nehrají. Samovi pravidelně procházejí rukama zprávy od rozvědky. Ví tedy o tisícovkách ruských vojáků, kteří jsou po jarním armádním cvičení ještě stále na československém území. A ví také o stovkách tisíc dalších, kteří čekají hned za hranicemi sousedních bratrských států: východního Německa, Polska, Maďarska a Sovětského svazu. Vojáci a tanky, kompletní arzenál Varšavské smlouvy připravený rozdrtit jeden z vlastních členských států. Až tahle sekera dopadne, čeští studenti – na rozdíl od svých britských vrstevníků – nebudou mít možnost běžet se schovat k tatínkovi a mamince.

Odpoledne se pokouší dovolat ke Steffiiným přátelům do Německa, aby zjistil, jestli v pořádku došla, ale nedaří se mu získat spojení. „Můžete si hovor objednat,“ navrhuje mu spojovatelka. „Ale budete muset čekat pět hodin.“

5

Schůze, na kterou ho Zdeněk pozval, se druhý den konala v odsvěceném kostele na Novém Městě. Součástí Samovy práce bylo účastnit se co nejvíce podobných akcí, od prvních protestů v předešlém roce se tak už seznámil s řadou studentských vůdců. Chodívala s ním i Stephanie, pokud měla čas – jeho přítomnost na takových shromážděních pak byla o něco méně nápadná, ačkoliv on se nikdy nesnažil zastírat, co tam dělá. „Jsem z britské ambasády,“ říkal, když se ho ptali. „Nejsem žádný špion. Jen se zajímám o zdejší dění.“

Tohle byla nová skupina a Zdeňka dosud neznal – kdo ví, co z něj jednoho dne může být? Schůze se točila kolem založení nového politického hnutí, které se mělo jmenovat Svobodná strana.

Když Sama zahlédla Zdeňkova žena Jitka, zdálky na něj zamávala. Ona a několik dalších aktivistů se činili tam, kde kdysi stával oltář: rozmisťovali mikrofony a reproduktory a dohadovali se, kam postavit židle. Zašel se pozdravit s ní i se Zdeňkem, který podle všeho nevěděl, kde mu hlava stojí, prohodil pár slov s několika dalšími lidmi. Byli to hlavně studenti. Jedna z dívek se za ním s úsměvem otočila. Modré oči, výrazné lící kosti, rozpuštěné dlouhé vlasy. Džíny a kožená

bunda. Pleť zdaleka ne tak dokonalá, jakou měla Stephanie, rysy méně souměrné. Ale výrazné. Tvář ne tak úplně krásná. Vlasy ne tak docela blondaté. Pokud lze z rysů obličeje usuzovat na charakter, tyhle prozrazovaly sebevědomí a jistou pobavenou bezstarostnost. Balancovaly na hranici krásy, aniž by se namáhaly udělat ten poslední zbývající krůček. „Lenka Konečková,“ řekla a při stisku rukou pohlédla Samovi přímo do očí. „Vy jste byl už na té včerejší schůzi, že?“ Velmi dobrá angličtina, to byla vzácnost. „Viděla jsem vás tam.“

„Obávám se, že...“

„Vy jste si mě nevšiml. Samozřejmě.“

„Nechápu, jak je to možné.“

Sarkastický úsměv. A ten pohled. Komunikace, která postupovala kupředu rychlostí světla, která *byla* světlem a překlentovala propast mezi nimi s depeší, již nebylo obtížné dešifrovat a jež v jeho těle vyvolala hned několik procesů současně – všechno jako by se v něm rozpínalo, pociťoval zvláštní slabost a měl dojem, že pod žebry se mu něco třepetá, jako by tam cosi povolilo. Tohle nečekal, opravdu ne.

„Samuel Wareham. Jsem z britské ambasády.“

„To jsem slyšela. Mluvíte výborně česky. Trochu ruský přízvuk, ale jinak dobré.“

„Na univerzitě byla ruština můj hlavní cizí jazyk.“

Podmanivý smích. „Takže se vám míchá i do češtiny.“

„Pořád na sobě pracuju. Poslyšte...“ Sam zaváhal, rozhlédl se, snažil se zjistit, jestli nablízku není někdo, kdo by si na tuhle dívku – jakže se jmenuje? Lenka? – dělal nárok, ale zdálo se, že je tam sama. Hlavou mu bleskla myšlenka na Stephanii, která tou dobou někde v západním Německu zřejmě právě vykládala Jenny, své kamarádce ze střední školy, jaké to je tam na druhé straně železné opony, jak se žije v Praze, co tam vlastně dělala a – pravděpodobně – také o něm. Co jí asi mohla říkat? Že jsou svým způsobem vlastně zasnoubení. Ne oficiálně, ale že se to rozumí jaksi samo sebou. No jen si to představ, provdat se za diplomata! Ale že občas je to

s ním těžké... „Nechtěla byste zajít někam na drink, až to tu skončí? Abychom si popovídali? Česky.“

Pokrčila rameny. „Že bych vám pomohla vylepšit výslovnost? Klidně.“

A pak začala schůze, hlasovalo se, předkládaly se podněty, diskutovalo se a aplaudovalo a celou tu dobu seděla dívka jménem Lenka na druhém konci bývalé chrámové lodě, dělala si poznámky, ale také se tu a tam podívala jeho směrem. Občas se jejich pohledy setkaly. Náznak úsměvu. Když skončily proslovy, vystoupilo na pódium mladé děvče s kytarou. Zatímco lidé tleskali, lehce rozvrkočená následovnice Joan Baezové ostýchavě stála pod chrámovou klenbou a potlesk přijímala se zjevnými rozpaky. „Máme už dokonce i hymnu,“ oznámila do mikrofonu. Když pak zpěvačka po chvílce manipulování s kapodastrem zahrála první akordy, Lenka vyslala k Samovi omluvný úsměv. *We Shall Overcome*, jak jinak. V podání, kterému nechyběl evangelizační zápal pro tuhle píseň tak charakteristický, ale ani něco, co bylo specifické pro střední Evropu: jakási hořká ironie. Jednou budem dál, možná, ale dnes to určitě ještě nebude. Nikdo se nepřidal, ale na konci všichni nadšeně tleskali. A Lenka Konečková stála pod vzedmutou kupolí odsvěceného kostela, dívala se přímo na Sama a usmívala se. Jako by jen oni dva pochopili nějaký vtip.

Oplatil jí úsměv a znovu si vzpomněl na Stephanii, jak ve svém broukovi projíždí německou krajinou. Co by si asi pomyslela o tom pohledu, který na něj právě teď Lenka Konečková upírá přes celý kostel, pohledu, v němž se pobavení pojí se zvědavostí a který v sobě skrývá řadu znepokojivých možností? Jistě, tohle setkání bylo zcela nevinné. Jenže nevinnost se občas překvapivě snadno zvrtné v provinění.

Po schůzi spolu zašli o pár ulic dál, do proslulé pivnice, kam údajně pravidelně chodil na pivo Bohumil Hrabal. „To říkají snad o každé hospodě ve městě,“ poznamenal Sam. „Kdyby to byla pravda, musel by být věčně nalitý jak dělo.“

Našli si volný výklenek, kam nedoléhalo tolik hluku. Za chvíli před nimi přistála dvě piva. Popíjeli a přitom jeden z druhého nespouštěli oči, z drobných grimas a gest se snažili o svém protějšku zjistit víc, než mohla prozradit slova. Lenka studovala na univerzitě, jednooborovou angličtinu. Proč angličtinu? Zase to pokrčení rameny. Lepší než ruština. Rozesmál se. Taky trochu psala pro jeden z těch literárních magazínů, kterých bylo v poslední době jak hub po dešti, přičemž oním blahodárným deštěm byla nově získaná svoboda projevu. Občas udělala nějakou reportáž pro Československý rozhlas. Bylo jí pětadvacet, což v Samovi na okamžik vyvolalo téměř otcovské pocity. Bylo ale zjevné, že Lenka je lidsky zralejší, než by odpovídalo jejím dvěma a půl dekádam. Hovor se brzy stočil od osobních záležitostí k politice. O té v těch dnech diskutoval každý: jak se poměry změnily od zrušení cenzury a co by mohlo následovat. Co se stane, až se Dubček a ostatní střetnou s Brežněvem a celým sovětským politbyrem? „Jak to odhaduje pan Samuel?“ zeptala se Lenka. „My si chceme jen uchovat svobodu projevu. Mít možnost říkat, co uznáme za vhodné, a dělat, co chceme. Co myslíte, nechají nás?“

„Záleží na tom, co přesně chcete říkat a dělat.“

„To předem nevíme. A to je na tom právě vzrušující! Tak nechají nás?“

Sam se nad tím soustředěně zamyslel, jako by mu otázku položil sám velvyslanecký rada. „Strana se přece už rozhodla. Zrušení cenzury je krok někam, odkud už není návratu.“

„Mohli by se pokusit znovu ji zavést.“

„Jakmile vypustí džina z lahve, je těžké dostat ho zpátky.“

„Třeba je k tomu přimějí Rusové.“

„Sovětské politbyro podle mě v tuhle chvíli neví, co dělat. Po skončení jarních manévrů tu pořád ještě mají vojáky a nejsou si jistí, jestli je mají stáhnout nebo ne. I v Kremlu existují různé proudy, i když Brežněv je zastávce tvrdé linie a rozhodující slovo bude mít on. Ale také je potřeba brát v potaz další věci, jako například ostatní země Varšavské smlouvy,

bratrské spojence. Tak třeba Rumunsko. Jak se zachová Ceaușescu? Nebo Maďarsko? Budou si muset získat Kádára. Umím si představit, že ten s Dubčekem může sympatizovat. Takže je těžké odhadnout, jak to nakonec dopadne. Ale klíčoví jsou samozřejmě Rusové.“

Lenka se zasmála a zajela si prsty do vlasů. „Víte, co si myslím? Ať jdou Rusáci do prdele. A ti ostatní taky.“ Zase ten přímý pohled z očí do očí. Znovu měl pocit, jako by mu dole v krku něco nabobtnalo a bránilo mu volně dýchat.

„Nezajdeme někdy na oběd?“ navrhl, protože nechtěl, aby tímhle setkáním všechno skončilo. „Už budu muset zpátky do kanceláře, ale co třeba zítra? Můžu vás pozvat na oběd? Dopoledne mám schůzku na ministerstvu zahraničí. A pak...“

Chvilku nad tím přemýšlela, jako by Sama hodnotila a zvažovala možné důsledky jeho pozvání. Nakonec řekla téměř lhostejně. „Proč ne?“

Masaryk

Černínský palác střeží svá tajemství stejně svědomitě, jako banky chrání své sejfy. Budova československého ministerstva zahraničí stojí na návrší nedaleko od bran Pražského hradu, jako by chtěla zatarasit cestu z Hradu směrem na západ, ke svobodě. Ne náhodou byla během nacistické okupace sídlem říšského protektora Čech a Moravy. Kdykoliv sem Sam mířil na nějaké jednání, ze záhad skrytých za monotónní fasádou téhle monstrózní budovy mu vždycky vytanula v mysli ta největší. Týkala se osudu Jana Masaryka, syna prvního prezidenta nezávislého Československa, a točila se kolem jediné otázky: skočil, nebo ho shodili?

V březnu 1948 byl Masaryk, který válečné roky strávil v Londýně jako člen československé exilové vlády, ministrem zahraničí Československé republiky. Nepřipojil se k únorové demisi ministrů, která umožnila komunistům nástup k moci. Byl to muž stárnoucí (šedesát jedna let) a osamělý (rozvod), který se potýkal s křehkou psychikou (lehčí forma schizofrenie) a deziluzí (pochopitelně). Desátého března v brzkých ranních hodinách našli jeho tělo na dlažbě nádvoří Černínského paláce. Měl na sobě pyžamo a ležel pod otevřeným oknem vedoucím z koupelny jeho služebního bytu ve třetím patře.

Skočil, nebo ho shodili?

Sam Wareham přistoupil o dvacet let později k oknu v předpokoji kanceláře, kde měl mít schůzku, a shlédl na totéž nádvoří. V jasném ranním slunci ho přetínaly ostré diagonály světla a stínů. Ozdobně zastřižené keře. Čedičová dlažba. Někde tam dole leželo onoho chladného březnového rána tělo Jana Masaryka.

Skočil, nebo ho shodili?

Před dveřmi předpokojů, na chodbách ministerstva, jimiž Sama přivedl uniformovaný vrátný, panoval chaos, jaký nejspíš zachvátí včelí úl, do něž se dobývá medvěd. Lidé se složkami pod paží spěchali z jedné kanceláře do druhé. Telefony začínaly vyzvánět, sotva člověk ukončil předchozí hovor a položil sluchátko. Domlouvaly se schůzky, vzápětí se odvolávaly a posouvaly na jiný termín, aby byly nakonec stejně uprostřed jednání neplánovaně přerušeny, protože vyvstalo něco důležitějšího. Sam, kterého se nic z toho netýkalo, stál u okna a přemítal.

Skočil, nebo ho shodili?

Mezi lidmi samozřejmě převažovalo přesvědčení, že Masaryka z okna někdo shodil. Takový spořádaný člověk, říkali s hořkou ironií, dokonce za sebou to okno i zavřel.

To byl samozřejmě vtip.

Na druhou stranu řada jeho přátel a většina rodiny tuhle teorii odmítala. Tvrdili, že Masaryk, znechucený politickou situací v zemi a zmítaný vlastními dilematy, se rozhodl odejít sám, se ctí. Věřila tomu dokonce i jeho sestra. Zatímco Samuel Wareham čekal v předpokoji Černínu na přijetí, otázka Masarykovy smrti tedy dál zůstávala bez odpovědi. Nejspíš bude nezodpovězená tak dlouho, dokud se na světlo nedostanou klíčové dokumenty utajované před veřejností v archivech KGB v Moskvě, tedy možná navždy: skočil, nebo ho shodili?

Praha je svými defenestracemi proslulá. První se odehrála v roce 1419, kdy na Novoměstskou radnici vtrhl dav husitů,

svrhl dvanáct měšťanů z okna a na ulici je ubil. Další proběhla o dvě stě let později, to z oken Pražského hradu vyhodili dva královské místodržící a jejich písaře. Po první defenestraci následovalo patnáct let husitských válek, po té druhé zničující třicetiletá válka. V obou defenestracích hrálo hlavní roli náboženství. Ta poslední přinesla smrt liberálního, sklíčeného, iluzí zbaveného ministra zahraničí Jana Masaryka.

A co následovalo po ní?

Muž, s nímž se měl Sam sejit, byl typický aparátčík, kterému se podařilo nějak se udržet i navzdory zvratům, jež přinesl poslední rok. Působil uštvaně a omlouval se, že nechal Sama čekat. „Jak vidíte, jsme tady v oku uragánu.“

Pokud bylo Samovi známo, oko uragánu bylo místo nadpozemského klidu, ale na rozebírání chybných metafor nebyl čas. Museli se soustředit na naléhavější záležitost, a tou byla blížící se návštěva britských odborových předáků. Bylo potřeba zkrátit návštěvu nějaké továrny a posunout začátek jedné ze schůzek, které měla delegace naplánované.

Sam přikyvoval a dělal si poznámky. „Seznámím s těmi změnami Jeho Excelenci.“

„Víte přece sám, jak se věci mají, pane Warehame.“

„Samozřejmě,“ přisvědčil Sam. Nebyla to sice pravda, ale dokázal si představit sám sebe na místě svého protějšku. Kolem úlu obcházel ruský medvěd. Včelíčky poplašeně poletovaly, ale medvědovo hlasité funění bylo i přes všechn ten bzukot nepřeslechnutelné. A přesto... a přesto po skončení schůzky mohl on, Samuel Wareham, první tajemník velvyslanectví Jejího Veličenstva v Československé socialistické republice, přejít přes sluncem zalité Hradčanské náměstí a sestupovat Nerudovou ulicí dolů na Malou Stranu, aniž by pro něj myšlenka na to, co udělají nebo neudělají Rusové, byla něčím víc než jen drobnou nepříjemností. Přestože dvacet let komunismu zahalilo Prahu do fádní šedi, pořád to bylo prostě nejkrásnější město v Evropě.

Samův služební byt se nacházel v zastrčené budově ze sedmnáctého století mezi řekou a geologickým masivem, na němž se tyčil Hrad. Z obou stran dům lemovaly dlážděné uličky, na náměstíčku před ním se prý kdysi popravovalo. Odemkl vstupní dveře a vystoupal do prvního patra. Před týdnem u něj byli lidé z bezpečnostního, aby byt prohlédli a ujistili se, že je v pořádku, bez nežádoucích nastražených uší. „Čistý vzduch,“ zhodnotil výsledek kontroly jeden z nich. „Podle nás můžete být bez obav. Do těchhle starých zdí se štěnice instalují dost obtížně. Takže pokud by sem něco píchli, muselo by to být na povrchu, ve štku anebo za obrazy a v lustrech. Třeba támhle za tím zrcadlem. No ale v tuhle chvíli každopádně sichr.“

Sichr? Kde k tomu ten člověk proboha přišel?

Zavřel za sebou dveře bytu a na telefonním aparátu stojícím na stolku v chodbě vytočil ambasádu. Zvedla to Dorothy, jako obvykle lehce podrážděná tím, že neví, kde Sam je a kdy se vrátí. „Od rána vás sháním. Ptal se po vás pan Whittaker.“

„Co jste mu řekla?“

„Že běháte po městě za ženskými.“

„Že mám schůzku na ministerstvu.“

„Že máte schůzku na ministerstvu.“

„A obávám se, že se tady z toho jen tak snadno nevyvlíknu.“
Odmlčel se. „Slečna je totiž vyznavačka bondáže.“

Než zavěsil, zaslechl ještě výbuch jejího pobouřeného smíchu. Ale věděla vůbec Dorothy, co je bondáž? Pokusil se představit si ji svázanou a s roubíkem v ústech. Kdepak. Když už, tak to ona by měla v jedné ruce provaz a v druhé bičík. Mrkl na hodinky a pokračoval do obývacího pokoje. Z jeho oken se nabízel výhled na gotické věže, které posledních čtyři sta let dřepěly u paty mostu jako ropuchy. Po stavovském povstání jednu z nich zdobilo dvanáct hlav protestantských vůdců, kteří měli být odstrašujícím příkladem podobně jako oběti stalinistických čistek, třeba Slánský a jeho spolupracovníci v roce 1952. Pustil si hudbu, téměř neznámou Janáčkovu skladbu,

kterou objevil teprve nedávno, a posadil se k psacímu stolu, aby na stroji vytukal zprávu shrnující jeho ranní jednání na ministerstvu zahraničí. Než se znovu podíval na hodinky, uběhlo čtyřicet pět minut. Hlášení pro šéfa bude muset počkat. Zašel do koupelny, vyčistil si zuby, učešal se a upravil si uzel na kravatě. Pět minut zpoždění. Nabídl Lence, že ji vyzvedne doma, ale zdvořile to odmítla. „To byste nenašel,“ tvrdila, což mohlo také znamenat: „Nechci, abyste to našel.“ Vyšel z bytu, opatrně za sebou zavřel dveře a jako obvykle mezi jejich křídlo a zárubeň přivřel malý chuchvalec prachu.

Na mostě bylo rušno, na zdejší poměry přímo dav – především turisté ze sousedních zemí. Bylo slyšet hlavně němčinu a polštinu, občas zazněla i neuvěřitelně nesrozumitelná maďarština. Tu a tam ruština. Skoro nikdy angličtina, a když už, tak rachotila americkým akcentem.

Pod jedním ze sousoší brnkal na kytaru nový Bob Dylan a zpíval *Časy se mění*, což byla v mnoha ohledech pravda. Lenka čekala zhruba v polovině mostu, u sochy svatého Jana Nepomuckého, přesně jak se domluvili.

Byla jiná než předešlého dne, proměnila se z ležérního, mírně neupraveného stvoření v pestrobarevného motýla – zelená sukně do půli lýtek, tmavomodrá halenka, jejíž konce měla pod řadry svázané na uzel, takže pokud by pod ní neměla ještě tričko, odhalovala by jí pupík. Na rtech tenká vrstva světlé rtěnky, nad očima decentní stíny. Vlasy si sepnula do bohémského drdolu, z kterého viselo několik uvolněných pramenů.

Potřásli si rukama a Sam zachytil lehký závan parfému, květinového, trochu přeslazeného, a pod ním cosi dalšího: její vlastní vůni. „Můžu tam jít v tomhle?“ zeptala se. Jako by si nebyla jistá, co všechno oběd na Barrandově zahrnuje. Pociťil něco, co už dlouho nezažil, záchvěv vzrušeného očekávání někde kolem bránice. Kdesi v hlubších strukturách mozku mu zablikala malá výstražná kontrolka.

Vydali se k jeho autu a cestou o sobě vzájemně zjišťovali víc, jak už to bývá v případě vztahů, které balancují na hranici důvěrnosti. Lenka byla zároveň zdrženlivá i nesmírně přímočará: nejdřív položila pár sondovacích otázek, pak několika ranami udeřila hřebík na hlavičku: Když jste diplomat, proč zvete na oběd zrovna mě? Co z toho máte? Jak to souvisí se zájmy britské vlády?

Sam se rozesmál. „I diplomat má právo na soukromý život. I když si musí dávat pozor.“

„Pozor? Na co? Jste ženatý?“

„Ne, to nejsem.“

Otočila se k němu téměř vyčítavě. „Takže si myslíte, že jsem špionka?“

„To si sice nemyslím, ale pravda je, že na misích ve východní Evropě panuje značná podezřavost. Kdo večerí s ďáblem, musí mít pořádně dlouhou lžici, jestli mi rozumíte... to je anglické přísloví.“ Rozuměla mu dobře a odpověděla žertem. „Ale my přece jdeme na oběd, ne na večerí. A já rozhodně nejsem ďábel.“ A zatímco jí přidržoval dveře, aby mohla nastoupit, významně na něj pohlédla a dodala: „Ale ani žádný anděl.“

Restaurace těžila z působivé polohy na skále vypínající se nad řekou na jižním konci Prahy. Patřila k ní i vyhlídková věž a několik teras, které připomínaly paluby zámořské lodi. Pod terasami, v prohlubni, kde snad býval kamenolom, zářil bazén jako tyrkys zasazený do zašlého stříbra. Gejzír smíchu od něj občas dolehl až k hostům restaurace. Mezi těmi byla řada lidí z nedalekých filmových studií – seladoni hlasitě rozdávající rozumy, dívky v krátkých sukních a s natupírovanými účesy, mladí muži s polodlouhými vlasy a v košilích s propínacím límečkem. Sluneční brýle byly absolutní nezbytností. Mohlo by to klidně být někde v Hollywoodu, jen tu chyběly palmy, růžové cadillacy a všechny ty hollywoodské peníze. Lenka se snažila příliš necivět, ale když je úslužný číšník vedl k jejich stolu na kraji terasy, oči se jí leskly vzrušením. Zřej-

mě poprvé teď vypadala na svůj skutečný věk, vrhala rychlé pohledy do všech stran, a kamkoliv se podívala, tam zahlédla nějakou tu hvězdu. „Támhle je Janžurová! A Menzel, to je Jiří Menzel!“ Padla i další jména, ta ale Sam neznal. Lenka byla zjevně velká fanynka filmu, nějakou dobu pak nemluvili o ničem jiném. Které z českých filmů Sam zná? Které se mu líbí? A které mu připadají opravdu dobré? To jsou přece dvě úplně odlišné věci! Na tom trvala. Třeba *Ben Hur* se člověku může líbit, ale nijak skvělý film to není! Anebo *O slavnosti a hostech* – to je film, který by měl ocenit i ten, komu se nelíbil. Jde přece o kritické vnímání kinematografie!

Sam o tom nepochyboval. Po chvíli se mu podařilo odvést hovor od jejího zájmu o film k ní samotné. Co by chtěla dělat, až skončí školu? Cestovat, zlepšit si mluvenou angličtinu, třeba v Londýně. Teď, když se klec posledních dvaceti let otevírá, je možné leccos.

Sam se pokusil představit si ji v Londýně. Co by se tam z ní mohlo stát? Spisovatelka? Akademička? Skutečná novinářka? Těžko říct. To Samův osud byl nalinkovaný mnohem jasněji: brzy z něj udělají velvyslanckého radu v nějaké polozapomenuté bývalé kolonii, ožení se se Steffie, pořídí si dvě děti a dům na hypotéku někde na předměstí Londýna, aby se měl jakožto penzionovaný diplomat, jímž se nevyhnutně jednoho dne stane, na stará kolena kam vrátit. Možná si dokonce vyslouží rytířský titul: Sir Samuel Wareham. Stačilo před lety udělat první krok určitým směrem – třeba k diplomacii – a výběr životních možností se pak s děsivou rychlostí zužoval. V mládí svět vypadá jako lunapark plný lákavých atrakcí, pak člověk do jedné z nich sedne a vzápětí s hrůzou zjistí, že vystoupit už nelze, i když se mu točí hlava a ta zpropadená věc ho nejspíš veze do strašidelného zámku.

„Teď mi aspoň dají výjezdní doložku,“ řekla Lenka. „Na tom je vidět, jak se věci zlepšily. S mým původem jsem měla štěstí, že jsem se vůbec dostala na univerzitu.“

„Jak to?“

Znechuceně zkrabatila ústa. „Politika. Možná se teď všechno změní, ale ať se snaží příkrášlovat historii, jak chtějí, přepsat ji nemůžou.“

„O jaké části historie mluvíte?“

„O historii naší rodiny.“ Pokusila se o ironický úsměv, o úsměv příznačný pro lidi zpoza železné opony, který Sam teď už tak důvěrně znal. „Změňme téma. Někdy vás třeba seznámím s mámou a ta vám naši rodinnou historii ráda odvypráví. Ale teď se mi o tom mluvit nechce.“

A tak mluvili o jiných věcech, témat měli dost – nově získané svobody, možnost psát o všem, co člověka zaujalo, co se ho týkalo. Přinesli jídlo, dali si k němu lahev moravského vína, které bylo snesitelnější než obvykle, a Lenka se vyptávala na Londýn, na pulzující Londýn, na Carnaby Street, na Rolling Stones, na Beatles. Na hippies. Na hašiš. A nakonec i na něj, na Sama. Proč ji vlastně na ten oběd pozval? Prve jí na tu otázku neodpověděl.

„Protože se mi líbíte. To snad není hřích?“

„To záleží na okolnostech. Říkal jste, že ženatý nejste.“

„Nejsem.“

„A přítelkyni nemáte?“

Zaváhal nad správným slovesným časem. „Měl jsem. Stefie. Pracuje taky pro ministerstvo, ale není to diplomatka.“ Snažil se předstírat, že o nic nejde, ale pocit viny mu sevřel hrudního koš jako smyčka hadího těla. Ráno od ní dostal dopis, stručný ale srdečný, byla k němu přiložená pohlednice s fotkou katedrály v Kolíně nad Rýnem. Na její zadní straně bylo napsáno: *Je tu nádherně, kéž bys tu byl se mnou*. Dopis říkal v podstatě totéž, jen bez nadsázky použité na pohlednici: *Možná jsem se s tím odjezdem přece jen trochu ukvapila*, psala. *Teď, když jsem sama, začínám chápat, jak dobře nám to spolu šlo*.

„Přeložili ji zpátky do Londýna.“

„Takže máte čerstvě zlomené srdce.“

„My jsme se vlastně nerozešli. Jenom jsme...“ V tu chvíli cítil, jak podklesává pod tíhou jejího upřeného tázavého po-

hledu. Modré oči, přimhouřené proti světlu. „Byl to od začátku komplikovaný vztah. Když je člověk na misi a má šanci poznat se jen s omezeným okruhem lidí, je to vždycky těžké. Takové... nepřírozené.“

„A teď?“ To byla výzva, ale on před ní uhnul.

„A teď mi musíte říct něco o vás. Jinak by to nebylo fér.“

„Co byste chtěl vědět?“

„Nějaký přítel?“

„Přítel byl. Ale v poslední době nic vážného.“

„Co to znamená, když je to *vážné*?“

„Že mi na tom druhém opravdu záleží. Což se stalo jednou. Hrál v kapele. Znáte to, pár kytar a už si připadají jako Beatles. Byli jsme spolu asi dva roky. Od té doby...“ Nechala větu nedopovězenou.

Jako dezert si dali palačinky. Nakyslá višňová marmeláda, příliš mnoho šlehačky. Sam mrkl na hodinky. „Omlouvám se, ale budu se muset vrátit do kanceláře. Mám ještě dvě schůzky a potřebuju sepsat pár hlášení.“

„To chápu.“

„Můžeme se ještě někdy vidět?“

„Proč ne? Nevím, jestli by vás to zajímalo, ale zítra jdu na koncert. Kamarádka, u které bydlím, hraje v orchestru, takže od ní mám lístky. Vlastně ji znáte – Jitka, pamatujete si na ni?“

„Samozřejmě.“ V duchu prolistoval imaginární kalendář svých společenských povinností na nadcházející dny a usoudil, že pokud se neobjeví na švýcarské ambasádě, kde se slaví – co vlastně? – nejspíš jejich státní svátek, nikdo si toho nevšimne. Tedy Madeleine si toho asi všimne, ale to je mu fuk. „To by bylo fajn. Kde? V kolik? Mohli bychom pak někam zajít.“

Zase to lhostejné pokrčení ramen. „Dům umělců. V šest. Sejdeme se na schodech před vstupem. Budou tam i další lidi. Kamarádi.“

6

Koncert. Na širokém schodišti před budovou skrumáž lidí, Lenka ale popadla Sama za ruku, zavedla ho dovnitř bočním vchodem a pak společně vystoupali nahoru, na jeden z balkonů. „Teď jste ve společnosti chudých studentů, pane diplomate,“ zažertovala. Protáhli se úzkou uličkou mezi řadami na svá místa. Představila mu své přátele, všichni ti Markové, Pavlové, Terezy a Barbory mu byli povědomí z předvčerejšího politického mítinku. Pohled dolů do parteru mezi nimi vyvolal radostné vzrušení. „Támhle je Smrkovský,“ všiml si někdo a všichni natahovali krky, aby zahlédli přísně vyhlížejícího muže, který právě hledal své místo v hledišti.

„Víte, kdo to je?“ zeptala se Lenka. Nahoře pod stropem už začínalo být horko, čelo a horní ret jí pokrývaly drobounké perličky potu.

„Říkal jsem vám přece, jak mě politika zajímá. Samozřejmě že vím, o koho jde. Jednou jsem se s ním osobně setkal.“

„Vy jste se s ním setkal?“

„Dokonce jsem s ním mluvil. Asi tři minuty.“

„A co na něj říkáte?“

Sam se na chvíli zamyslel. Dole pod nimi se lidé strkali, aby se alespoň na chvíli dostali do blízkosti toho muže. Roz-

dával úsměvy a potřásal si s nimi rukou. Ostře řezaná, ale v zásadě vlídná tvář, šedé vlasy střižené na ježka. Člen ústředního výboru strany, jeden z nejbližších Dubčekových spolupracovníků. „Myslím, že je to muž, který se snaží jezdit na tygrovi. Víte, co je na takové jízdě nejtěžší?“

„Sesednout?“

„Přesně tak.“

Lidé začali tleskat. Potlesk se rozezněl v blízkosti Smrkovského a šířil se jako vlna, až mu aplaudoval celý koncertní sál, od parteru až po poslední řadu na balkoně, dokud se Smrkovský neusadil na své místo. Dalším potleskem přivítalo publikum nastupující orchestr. „Támhle je Jitka,“ ukázala Lenka Samovi. „Druhé housle, vedle toho plešatého pána. Jsme spolubydlíci, mám pronajatý pokoj v jejím bytě.“

Politická aktivistka v džínách a tričku, kterou Sam poznal především, se díky černým večerním šatům rázem proměnila v elegantní dámu, jež se uprostřed mužů připomínajících hejno tučňáků zřetelně vyjímal. Její krása byla patrná i na tu dálku. Po chvíli se objevil také dirigent, který se mezi hráči orchestru proplétal se zručností fotbalového útočníka procházejícího soupeřovou obranou. Uklonil se publiku, obrátil se k orchestru a zvedl ruce, aby utišil zvučný aplaus. Když nastalo úplné ticho, pokynul taktovkou a ozvaly se první burácivé, pompézní takty *Blaníku*, šesté a poslední symfonické básně ze Smetanova cyklu *Má vlast*. Vtip byl v tom, že skladba nebyla na programu. Na cyklostylovaném listu papíru, který si mezi sebou podávali Lenčini kamarádi, figurovaly Dvořákovy *Slovanské tance* a šestá symfonie Bohuslava Martinů, tedy věci, které v Samovi zvláštní zájem nevzbuzovaly. Teď ale bez varování zazněly známé tóny *Blaníku* a vyvolaly v publiku záchvěv vzrušení.

Má vlast. Vlastenectví bez kýče, věc téměř nevídaná. *Blaník* ztvárňuje legendu, podle níž v hoře Blaník čeká král Václav, kterého Sam od malička znal z anglické koledy o dobrém králi Václavovi. Takový český Artuš, který se má se svými

rytíři objevit a zachránit český lid v okamžiku, kdy to bude nejvíc potřebovat, kdy ho – podle legendy – budou ohrožovat čtyři nepřátelské armády. Dnes nám to může připadat jako projev bláhových nadějí, ale toho horkého letního večera se lidem zdálo, jako by hudba byla naléhavou výzvou tomu bájnému vojsku. Rusové, východní Němci, Poláci a Maďaři budou poraženi. Češi a Slováci budou ruku v ruce stoupat do sluncem zalitých výšin svobody a prosperity. Socialismus předvede celému světu svou lidskou tvář.

Lidé po celou dobu poslouchali jako hypnotizovaní a na závěr, po břeských posledních tónech, spontánně povstali a aplaudovali vstoje. Lence se v očích leskly slzy. Na tvářích se jí mísily s potem. Sam se odvážil setřít jí je dlaní a byl za to odměněn nezdařeným pokusem o úsměv.

Po koncertě šli s Jitkou a asi pěti šesti dalšími lidmi do podniku u řeky, kde hrál jazzový kvartet. Dalo se tam sedět venku pod stromy a ještě pořád měli otevřenou kuchyni. Smích, živá diskuse, pivo a teplý letní večer, přesně ty věci, po kterých lidé toužili i tady, v socialistickém Československu, nebo spíš zejména tady v socialistickém Československu, jež právě objevovalo dosud nepoznané a vzrušující aspekty svobody. Po nějaké době se k nim přidal i sám „Strelnikov“ – Jitčin manžel Zdeněk. Se Samem se radostně vítal. „*My Englishman*,“ volal na něj rozjařeně. Mluvílo se jak o aktuálních politických záležitostech, tak o věčných filozofických pravdách. Přetřásala se jména jako Lukács nebo Marcuse a probíraly koncepty tak záhadných názvů jako *reifikace* či *alienace*. Sam si připadal starý, jako by byl vyslancem jiné generace. „Co myslíte vy?“ ptali se ho neustále a doufali v optimistickou odpověď. A on stále dokola krčil rameny, verbálně i doslova. I on kdysi na univerzitě vedl podobné debaty, ale práce pro ministerstvo zahraničí v něm zahubila i poslední zbytky idealismu. Co je v nejlepším zájmu naší země? To byla mantra diplomatického sboru. Pragmatismus povýšený na politickou filozofii.

„Pan Wareham je cynik,“ varovala je Lenka. „Sílu idejí neuznává.“ Držela ho za paži, jako by ho chtěla připoutat k jejich závažné debatě v obavě, že by se jinak mohl v teplém večerním vzduchu vznést nad řeku a město jako golem a kamsi odplout, třeba zpátky na Západ. Tahle demonstrace určitého majetnického vztahu k němu i její domněnka, že ví, jak Sam uvažuje, ho kupodivu těšily.

„Jsem realista,“ opravil ji.

To je rozesmálo. „To je vidět, že tu ještě nejste dost dlouho,“ řekl Zdeněk. „Nikdo, kdo tu opravdu žije, přece nemůže věřit v realitu.“

Jeden z Lenčiných přátel s sebou měl fotoaparát. Zatímco se bavili, pohyboval se mezi nimi a fotil – detaily, portréty, záběry přes pивní pùllitry, momentky. Smáli se a dělali grimasy, což ho rozčillovalo, protože tím znevažovali jeho umělecký záměr. Když Sam vytáhl svůj foťák – elegantní japonský automat, který si koupil v Berlíně –, vyvolal tím další salvu smíchu. „Turista!“ volali, jako by to byl posměšek. Přesto se mu podařilo je přimět, aby mu jakž takž zapózovali. Blesk vyslal do noci několik milisekund oslepující bílé záře a vepsal nehybný obraz celé skupiny na film i na sítnice případných přihlížejících.

Když se večer nachýlil ke konci – jazzmani si sbalili nástroje a číšníci začali štosovat židle na sebe –, jejich skupinka se rozešla, jak to po podobných setkáních bývá – s četnými přísliby a ujištěními opětovných brzkých shledání, s řadou polibků a objetí, s posledními spěšnými debatami na dlažbě nábřeží. V jednu chvíli se Lenka mohla odpoutat a spolu s Jitkou a Zdeňkem jít domů, ale ten moment minul, oba manželé byli najednou pryč a Lenka a Sam zůstali sami a kráčeli spolu ke Karlovu mostu. On pravil cosi o autě a o tom, že ji zaveze domů, ať už to je kdekoliv, ale na ničem určitém se nedomluvíli. Vedli se za ruce, probírali banality a přes řeku přešli špalírem zašlých soch, který připomínal uličku mezi kostelními lavicemi. Před nimi se tyčil oltář národa, Hrad, a zakrýval velkou část noční oblohy. V oknech se svítilo, na kapitánském

můstku státního korábu se činili jeho lodivodi, a zatímco se snažili vyhnout nebezpečným ledovcům, tady dole manévrovali dva lidé v neznámých, ale mnohem méně hrozivých vodách rodičího se vztahu. Na náměstíčku před svým domem se Sam zastavil vedle auta, klíčky v ruce. „Támhle bydlím. Nechceš jít na chvíli nahoru?“

„Samozřejmě že chci,“ odpověděla. Její *samozřejmě* mu připadalo pozoruhodné. Odemkl domovní dveře a vydali se po schodech nahoru. Jak je možné, že je to tak snadné? Se Stephanií to trvalo týdny, kroužili kolem sebe jako stvoření, která se mohla stejně tak milovat, jako vzájemně pozřít. A teď tahle neuvěřitelná přímočarost. Oba věděli, kam míří a proč.

„Máš to tu hezké,“ poznamenala Lenka, když vstoupili do bytu.

„To k té práci patří.“ Vedl ji halou do obývacího pokoje. „Co bys ráda? Pivo? Kafe?“

„Sklenici vody,“ řekla. „A koupelnu.“

„Samozřejmě.“

Další *samozřejmě*. Copak to bylo všechno tak zjevné, předurčené a neodvratné? Nevyhnutelné? Jedno z těch slov, u nichž odstraněním záporné předpony nevznikne antonymum; neexistuje adjektivum „vyhnutelné“, které by umožnilo se z leccého vyvléct. Možná by ho měli zavést, aspoň kvůli diplomatům.

Vyšla z koupelny a její tvář působila podivně čerstvě, jako by náhle odložila veškerou rafinovanost. Možná se jen odlíčila a byla teď znovu tou dívkou, s níž se přede dvěma dny seznámil. Zdála se zranitelná, vlastně tak trochu obyčejná, ale svým způsobem přitažlivější. Široká čelist a vystouplé slovanské lícní kosti. Neuvěřitelně světlé modré oči. Tvář, která sem doputovala z daleka, jejíž cesta začala před tisíci let v asijských stepích a momentálně skončila tady, v jeho obývacím pokoji s výhledem na Karlův most. Bylo mu jasné, že to je hodně nadsazená metafora, ale přesto ho ta představa potěšila.

Políbili se. Jemně, beze spěchu vzájemně prozkoumávali svou chuť a texturu s pohledem upřeným do očí toho druhého.

Steffie při líbání vždycky zavírala oči. Viděla to tak ve filmech. To Lenka ho celou tu dobu pozorně sledovala, jako by si ho měřila a snažila se odhadnout jeho úmysly a další kroky. „Nebudou se o tebe Jitka a Zdeněk bát?“ zeptal se.

Pousmála se. „Copak, snad nehledáš výmluvu? Neboj, mám svoje klíče.“

Pustil gramofon – vybral Janáčkovu klavírní hudbu – a zavedl ji do ložnice. Svlékli se, zprvu trochu s ostychem, po očku se sledovali. Pokud čekal bezhlavou vášeň, nedočkal se. Mís-to toho leželi na posteli a vzájemně se něžně dotýkali, zlehka, zvolna, hleděli si do očí a vnímali, jak se tomu druhému mění tep, dech, výraz tváře. Jak se těla napínají a díky tomu obrovskému pnutí pak vibrují podobně jako struny violoncella.

Potom usnuli, probrali se a znovu se jeden druhého dotýkali, zase si zdřímli, procitli, líbali se a zase spali. Sam si – kromě spousty jiných věcí – uvědomil, že se cítí neskonale šťastný. To nemůže vydržet, napadlo ho.

Pak tvrdě usnul a ona – pravděpodobně – také.

7

Když se v chladném ranním světle vrátil z koupelny, Lenka už byla vzhůru. Oči ještě zastřené spánkem, tvář pomačkanou, změť vlasů na polštáři. „Kolik je hodin?“

„Půl sedmé.“

„To je brzo. Pojď ještě do postele.“

Stál bez hnutí a díval se na ni. V mysli už mu začínaly krystalizovat výčitky. Co taková noc vlastně znamená? Co znamená pro ni? Co pro něj? Věděl, jak by to mohlo být nebezpečné. Před podobnými věcmi diplomaty vždy varovali, radili jim, ať se vyhýbají situacím, kvůli nimž by mohli být vydíratelní, nabádali je, ať si dávají pozor na krásné ženy, které umějí zalichotit mužovu egu, ale také z něj nenápadně vytáhnout citlivé informace. Pokud šlo o gaye, bylo to ještě horší – nasadili na něj pohledného hochu, a zatímco mu kouřil ptáka, kdesi za polopropustným zrcadlem tiše vrčela kamera. Třeba Vassallová aféra: na úředníka z kanceláře námořního atašé v Moskvě to ruská KGB narafičila přímo ukázkově, když ho s pomocí fotografií, na nichž rozdával i přijímal leccjaká potěšení, nakonec dostala tam, kde byl dnes – do cely ve Wormwood Scrubs. Jistě, říkal si Sam, on nic takového neriskoval. Nemá manželku. Nehrozí mu zatčení za pohoršující chování.